

Aluetalouksien eriytyminen ja mahdolliset tulevaisuuspolut

Elinvoima koetuksella? Pohjois-Savon suunta aluekehityksen murroksessa

20.11.2023 klo 12.00–14.00

Hotelli IsoValkeinen, Lampisali, Kuopio

Toni Ahlqvist

Professori, Tutkimusjohtaja

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Turun kauppakorkeakoulu

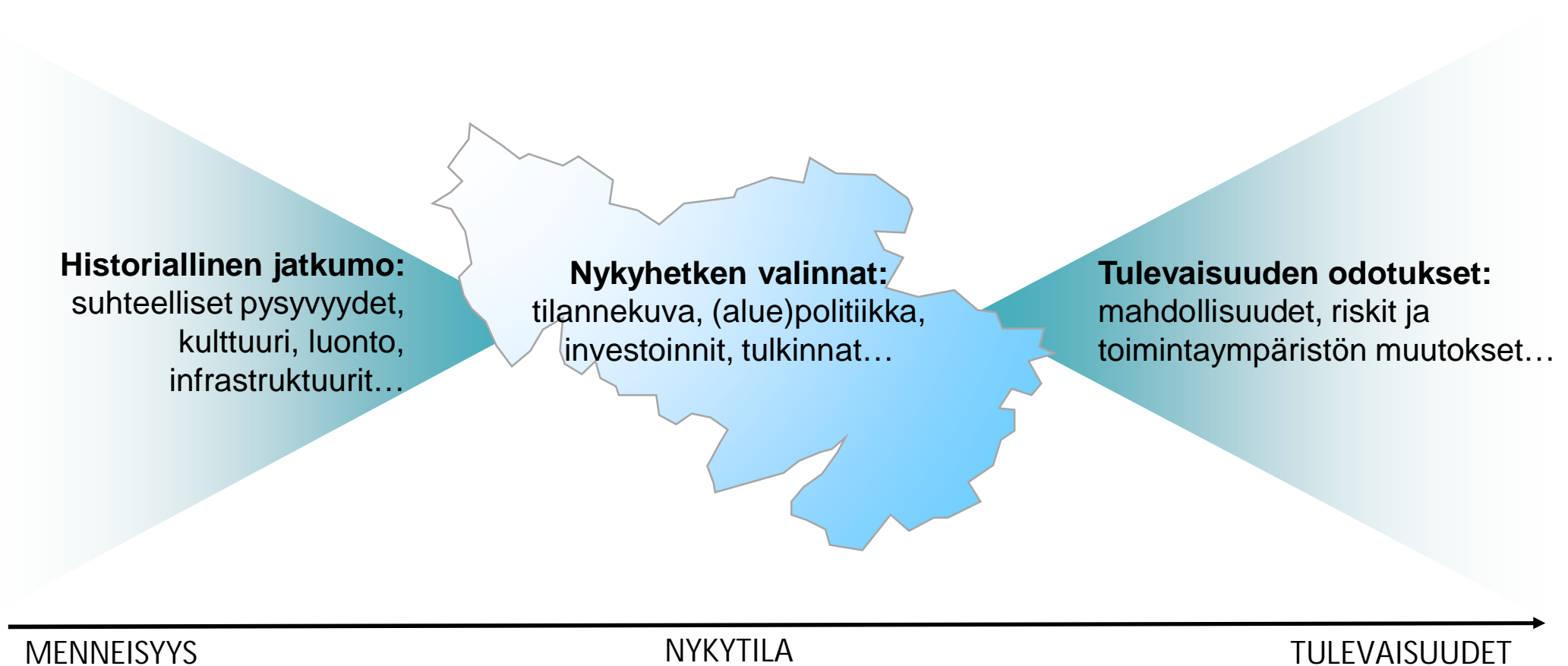

Esityksen rakenne

- Aluekehityksen ulottuvuuksia ja prosesseja
- Pohjois-Savon tilannekuvasta ja lyhyen aikajänteen odotuksista (erittäin lyhyt oppimäärä)
- Alueellinen ennakointi
- Ajatuksia Pohjois-Savon tulevaisuuspolkujen painopisteistä

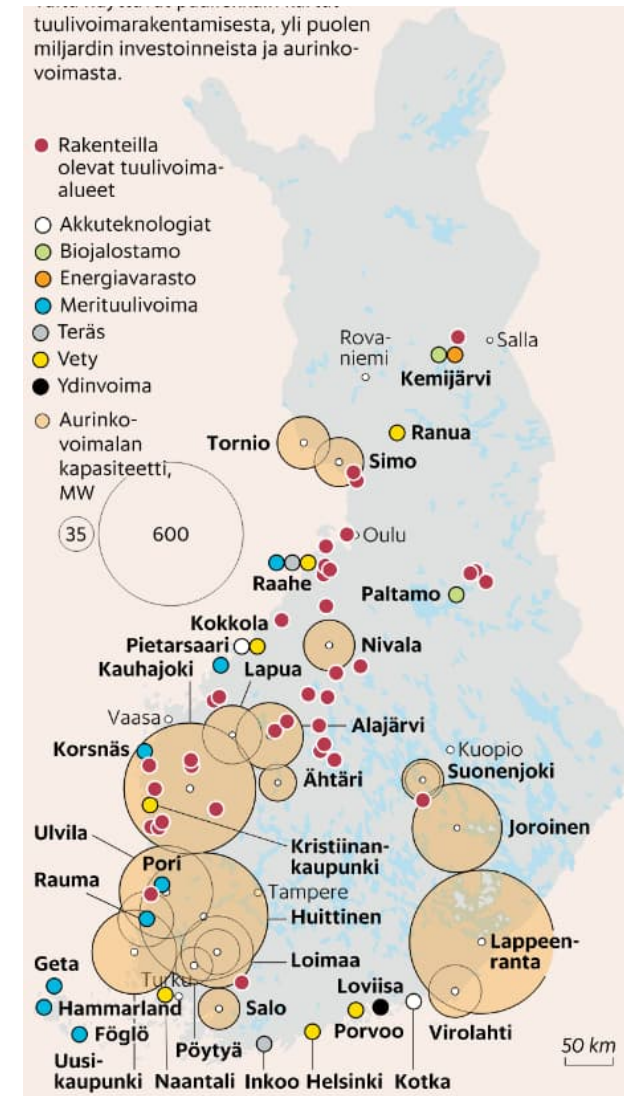
Aluekehityksen ulottuvuuksia ja prosesseja

Aluekehityksen ajalliset ulottuvuudet

Kolme limittäistä aluekehitysprosessia

- **Eriytyminen** (*differentiation*)
 - Alueelliset kehityskulut voivat eriytyä **valtiorakenteellisella tasolla** (esim. investoinnit) ja **alueiden sisäisellä tasolla** (esim. alueelliset toimenpiteet)
 - Esimerkiksi vihreän siirtymän investoinneissa voi havaita orastavaa uutta itä–länsi -jakoa
- **Erilaistuminen ja monimuotoistuminen** (*diversification*)
 - Eriytymiseen liittyy erilaistuminen ja monimuotoistuminen
 - Aluetaloudet voivat historiallisten kehityskulkujen, kyvykkyyksien ja taloudellisen dynamiikan kautta asettua uniikeille poluille (esim. Boschma 2017)
 - ”Yllättävä” alueellinen kasvu (esim. Grillitsch et al. 2021; Sotarauta & Grillitsch 2023)

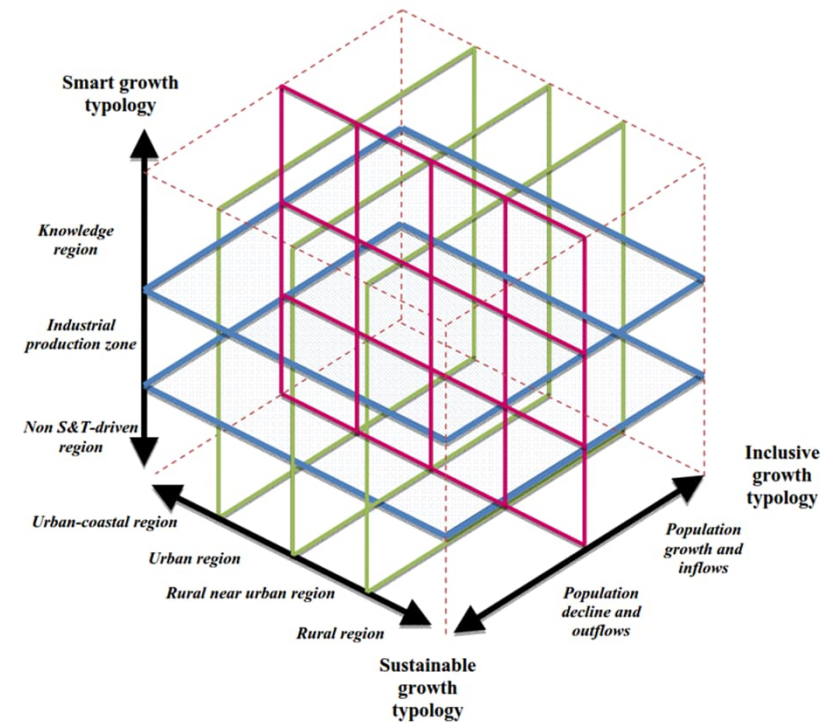

HS 29.8.2023,
lähde: EK

**TURUN
YLIOPISTO**

Kolme limittäistä aluekehitysprosessia

- **Erikoistuminen** (*specialisation*)
 - Aluetalouksissa tapahtuu erikoistumista tiettyihin kyvykkyyksiin ja tiettyihin alueellisiin osaamisaloihin
 - Esimerkiksi EU:ssa viime vuosina sovellettu ”älykäs erikoistuminen” (*smart specialisation*)
 - Alueiden välinen komplementaarisuus ja ”yrittäjävetoinen löytämisen prosessi” (esim. Foray 2016)
 - Historiallinen polkuriippuvuus, uusien polkujen luominen, polkujen laajentaminen...
- Prosessit tapahtuvat EU:n ja valtion poliittisten toimien puitteissa
- Prosesseihin voidaan vaikuttaa alueellisten organisaatioiden toiminnalla

Foray et al. 2012: 47

Pohjois-Savon tilannekuvasta ja lyhyen aikajänteen odotuksista

Lyhyen aikajänteen näkymiä

- Pohjois-Savon elinkeinoelämän odotukset positiivisia lyhyellä aikajänteellä

Elinkeinoelämä

Odotukset seutukunnissa:
6 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

- Paljon parempi [0]
- Parempi [23]
- Nykytasolla [38]
- Heikompi [4]
- Paljon heikompi [1]

Elinkeinoelämä

Odotukset seutukunnissa:
12 kk kuluttua verrattuna
nykyhetkeen [66]

- Paljon parempi [2]
- Parempi [53]
- Nykytasolla [9]
- Heikompi [2]
- Paljon heikompi [0]

Nieminen & Tolonen (2023). *Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023*. TEM.

Pohjois-Savon älykkään erikoistumisen kärjet

KÄRKIEN JA TEEMOJEN VISIOT	ICT & Digitaalisuus - Digitaalisen tekniikan hyödyntäminen, osaajien lisääminen.	Ilmasto & kiertotalous & kestävä kehitys - Bio- ja kiertotalouden klusterin ja uuden tuotannon kehittäminen.	Osaaminen & työvoima - Osaavan työvoiman tarjonnan varmistaminen, ulkomaalaisten kotouttaminen.	Hyvinvointi & kulttuuri - Terveysten ja hyvinvoinnin tason nostaminen. SOTE-palveluiden saavutettavuus koko maakunnassa.	Innovaatiot & Yrittäjyys & Kasvu - Kansainvälisen liiketoiminnan kasvu ja osaaminen. Ympäristöä säästävät yritykset.	Saavutettavuus & aluerakenne - Kärkihankkeiden toteuttaminen. Etätyön ja yrittäjyyden mahdollistaminen. Kestävä aluerakenne.
Kone- ja energia-teknologia - Älykäs ja tuottava tekniikka ja palvelu sekä onnistunut energiamurros.						
Metsäteollisuus - Puumateriaalin monipuolinen käyttö sekä jalostusarvon ja uusien tuotteiden nousu.						
Elintarvikkeet - Johtava kestävä elintarviketuotannon alue.						
Hyvinvointiteknologia - Terveysdatasta tekniikasta ja uusista lääkkeistä parempaa terveydenhoitoa ja liiketoimintaa.						
Matkailu -Luonto-, tapahtuma- ja kulttuurimatkailun kasvu. Itäsuomalainen kehitysyhteistyö.						
Älykäs vesijärjestelmä - Vesi- ja jätejärjestelmien kokonaisvaltainen älykäs hallinta. Yritystoiminnan kasvu.						
Biojalostus - Uudet tuotteet ja bioprosessit, biokaasu, kiertolannoitteet, kuivikkeet, kemikaalit, energia.						

Pohjois-Savon
maakuntasuunnitelma 2040 ja
maakuntaohjelma 2022–2025

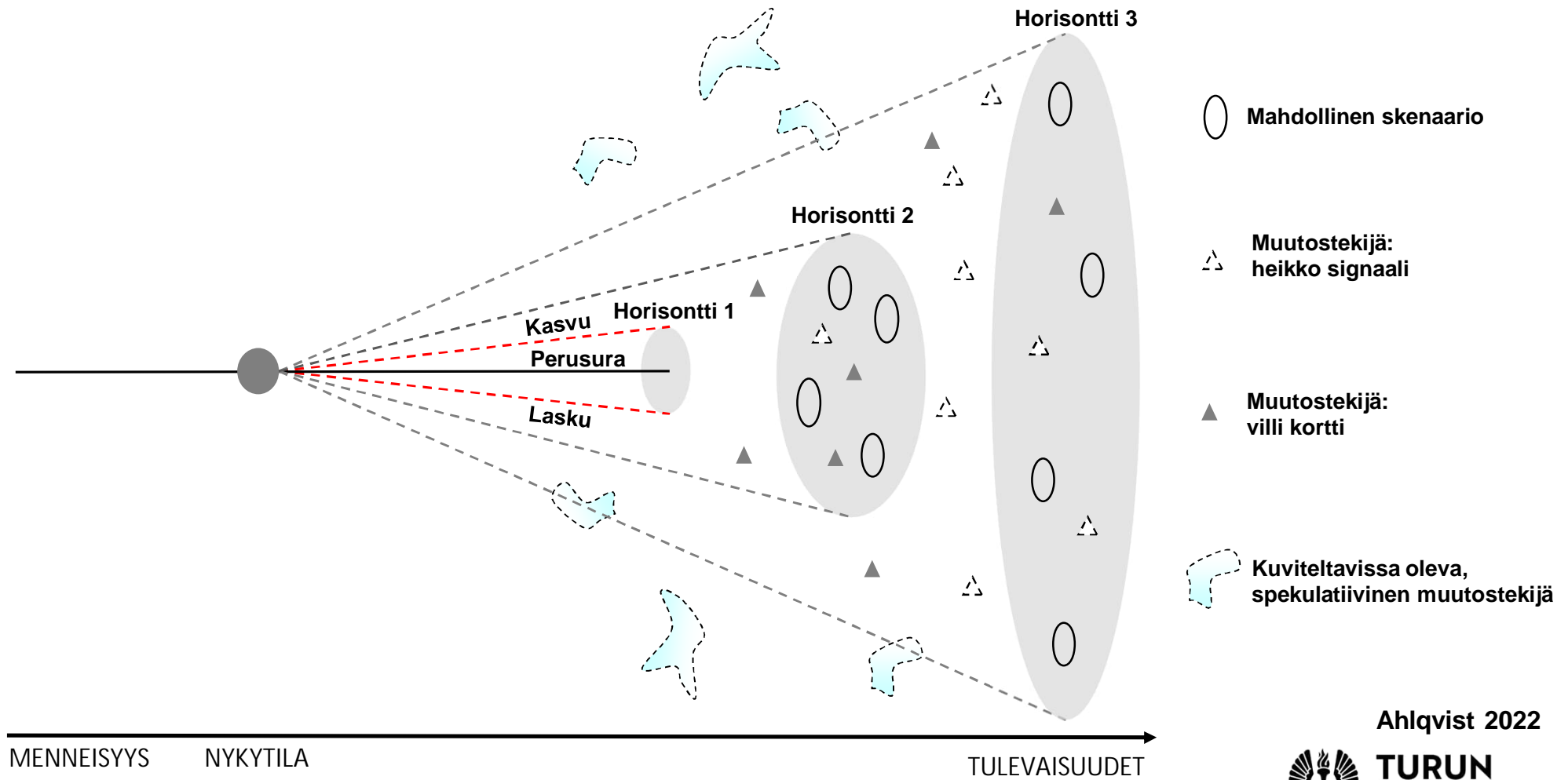
Alueellinen ennakointi

Alueellinen ennakointi

- Alueellisessa ennakoinnissa pyritään analysoimaan ja ymmärtämään tulevaisuuden muutosten mahdollisuuksia ja vaikutuksia tietyn alueen kontekstissa
- Korkean epävarmuuden tilanteessa alueellinen ennakointikyky perustuu seuraaviin asioihin:
 - Ajantasaisen ja monipuolisen **datan** käyttämiseen
 - **Jatkuvuuteen** ja säännöllisyyteen
 - **Vaihtoehtojen** systemaattiseen haarukointiin
 - **Yllättävien muutostekijöiden** analyysiin
 - **Alueellisten tulkintojen** muodostamiseen ja ennakoititiedon **juurruttamiseen**

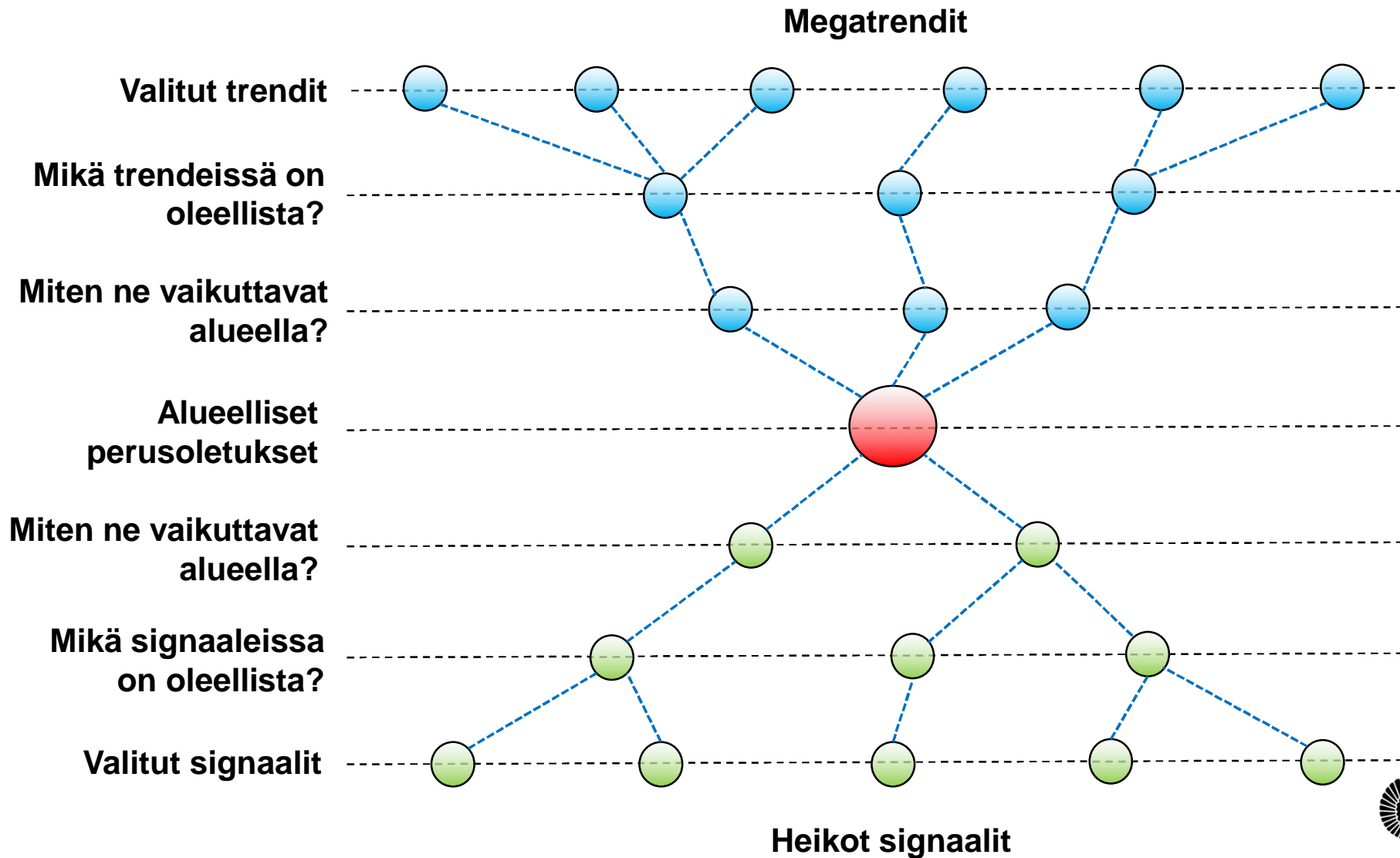

Tulevaisuushorisonttien laaventaminen

Ahlqvist 2022

Tulevaisuustiedon juurruttaminen

Ahlqvist 2019

TURUN
YLIOPISTO

Ajatuksia Pohjois-Savon tulevaisuuspolkujen painopisteistä

Painopiste 1. Älykkään erikoistumisen syventäminen

- Edistetään jo käynnissä olevaa älykkään erikoistumisen strategiaa
- Toiminta pohjautuu Pohjois-Savon ”samaa sukua” olevien kyvykkyyksien (*related variety*) etsimiseen
- Uusien polkujen ja kombinaatioiden etsiminen perustuen esim. ”arkkityyppimalleihin” (Boschma et al. 2017) – voi johtaa myös uusien kärkien muotoiluun
- Paikalliset edellytykset ja kyvykkyydet huomioiva politiikka

Toisinne
(*replication*)

- Kehitetään olemassa olevaa alueellista teollisuudenalaa ottamalla käyttöön jokin toisaalla kehitetty teknologia tai sovellus

Siirto
(*transplantation*)

- Luodaan uusi alueellinen teollisuudenala ottamalla käyttöön jokin uusi toisaalla kehitetty teknologia

Laajentaminen
(*exaptation*)

- Jo käytössä olevalle teknologialle tai tuotteelle keksitään uusia sovelluksia tai käyttökohteita

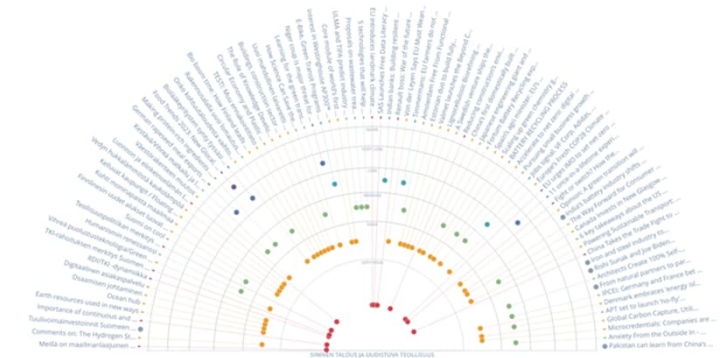
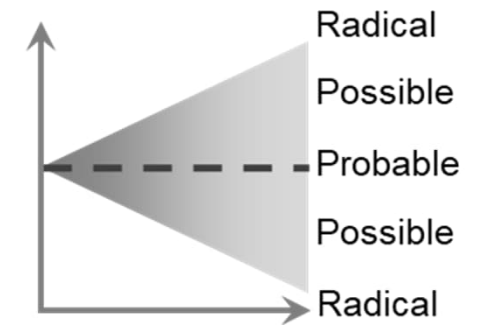
Loikka
(*saltation*)

- Täysin uusi innovaatio

Muokattu lähteestä Boschma et al. 2017

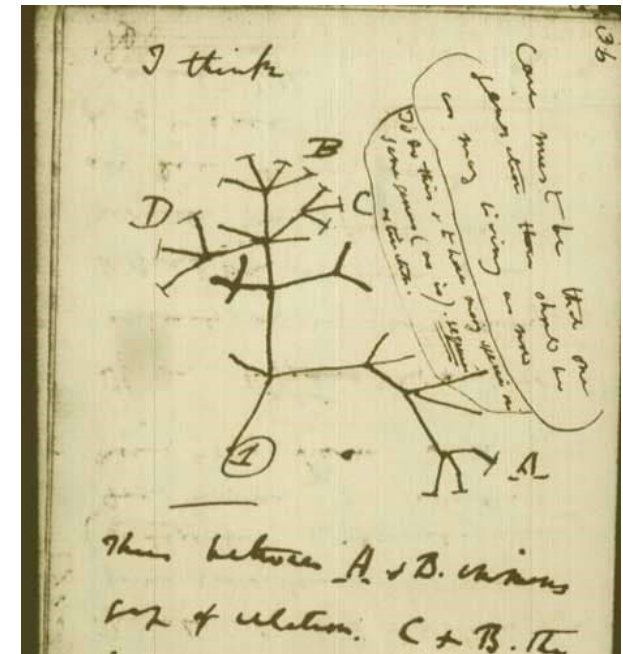
Painopiste 2. Alueelliseen ennakointiin perustuva toimintatapa

- **Alueilla on toisistaan eroavia, kontekstiin sidottuja tapoja hahmottaa tulevaisuuksia – eri näkökulmia, käsitteitä ja toimijaverkostoja**
 - "...expectations of the future, and thus decision-making, are **highly influenced by common 'world-views' in particular regions...**" (Hassink et al. 2019: 1640)
- Tästä syystä tulisi etsiä **alueellistettuja ennakointitoiminnan muotoja** eli prosesseja, joilla on mahdollisuudet toimia tietyn alueen kontekstissa
 - Minkälainen prosessi on toimiva? Mitkä ovat sopivat menetelmät?
 - Kuka suunnittelee ja toteuttaa sen?
 - Miten varmistetaan ennakoinnin jatkuvuus?
 - Kuka johtaa prosessia? Ketkä osallistuvat?
 - Miten muodostetaan ennakointia tukeva jaettu tietoperusta?

Vaihtoehtojen hahmottelu on oleellista

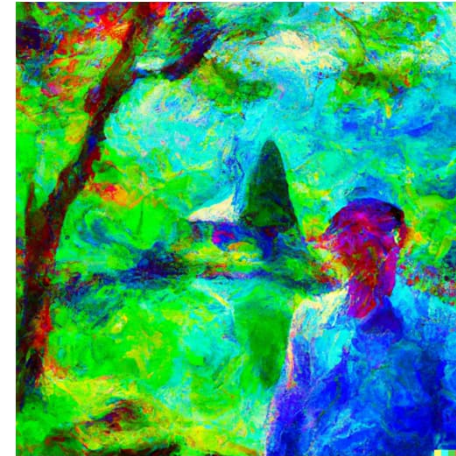
- **Tulevaisuuden vaihtoehtoisten kehityskulkujen hahmottelu**
 - Uskottavat, epäuskottavat, todennäköiset, epätodennäköiset, mahdolliset, yllättävät...
 - Skenaarioanalyysi
- **Menneisyyden vaihtoehtojen ymmärtäminen**
 - Alueen historiallisten polkujen tuntemus
 - Historialliset tapausesimerkit koskien teollista ja teknologista muutosta
- **Epäjatkuvan muutoksen mahdollisuudet**
 - **Heikot signaalit** (muutoksen ensioireet)
 - **Villit kortit** (matalan todennäköisyyden, korkean vaikutuksen ilmiöt)
 - **”Unknown unknowns”** (tieto on lopulta aina rajallista)

Darwin's sketch of the tree of life
(<https://www.theguardian.com/science/2009/jan/21/charles-darwin-evolution-species-tree-life>)

Painopiste 3. Ihmiset ja alueellinen hyvinvointi

- Kaikissa polkuaihioissa tulisi ottaa huomioon **paikkaan ja ihmisiin kytkeytyvät elämänlaatutekijät**
- **Alueen menestyksen pohjana ovat ihmisten kokemukset alueesta elinympäristönä**, jossa on mahdollista elää mielekkäästi niin yksilönä, perheenä kuin yhteisön jäsenenä, asettua ja voida hyvin, niin henkisesti kuin taloudellisesti
- Pohjois-Savolla on hyvä mahdollisuus **uniikkien polkujen muodostamiseen seuraavalla yhtälöllä:**
 - **ihmiset** (hyvinvointi) + **paikka** (merkityksellinen ja mahdollistava ympäristö) + **talous** (osaaminen, kyvykkyydet, dynamiikka)

DALL-E
Region with high technology and biodiverse nature and well-being people, painted in impressionist style.

DALL-E
A black and white pencil drawing of region with high technology, biodiverse nature and well-being people.

**TURUN
YLIOPISTO**

Kiitokset!

toni.ahlqvist@utu.fi

Lähteitä

- Ahlqvist, T. (2022). Two lenses to megatrends in trade policy: Towards a future-oriented contextual approach. Karhu A. & Haaja E. (eds). *Global Trade and Trade Governance During De-Globalization: Transforming Trade Policy for Not-So-United World*. Cham, International Political Economy Series, 181–195.
- Ahlqvist, T. (2017). Tulevaisuuden aluekehityksen virtoja ja jännitteitä. Ahlgren, H. et al. (toim.) *Menestystarinoita aluekehittämisestä*, 15–19. TEM oppaat ja muut julkaisut 10/2017.
- Boschma, R. (2017) Relatedness as driver of regional diversification: a research agenda. *Regional Studies*, 51:3, 351-364.
- Boschma, R., Coenen, L., Frenken, K. & Truffer, B. (2017) Towards a theory of regional diversification: combining insights from Evolutionary Economic Geography and Transition Studies. *Regional Studies*, 51:1, 31-45.
- Foray, D. (2016). On the policy space of smart specialization strategies. *European Planning Studies* 24:8, 1428–1437.
- Foray, D. et al. (2012). *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3)*. European Commission, May 2012.
- Grillitsch, M. et al. (2021). The black box of regional growth. *Journal of Geographical Systems* 23: 425–464.
- Grillitsch, M., & Sotarauta, M. (2020). Trinity of change agency, regional development paths and opportunity spaces. *Progress in Human Geography*, 44(4), 704–723.
- Hassink, R. Isaksen, A. & Trippi, M. (2019) Towards a comprehensive understanding of new regional industrial path development. *Regional Studies* 53:11, 1636–1645.
- Helsingin Sanomat (2023). Suomeen vyöryy historiallinen investointiaalto – katso kartat eniten hyötyvistä alueista. 29.8.2023.
- Nieminen, J. & Tolonen, S. (2023). *Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:28.
- Pohjois-Savo (2021). *Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2040 ja maakuntaohjelma 2022–2025*. Pohjois-Savon maakuntavaltuusto 5.11.2021.